

Prezidiju konventa vīru koris

Māris Melderis

Kora tapšana un aizsākumi 20. gadsimta 20. gadu vidū nesen dibinātajā studentu Prezidiju konventā* ietilpstošo korporāciju locekļi praktizēja arvien aktīvāku sabiedrisko un saviesīgo dzīvi gan konventos**, gan ārpus tiem. Ņemot vērā, ka daudzas no šādām sanāksšanas reizēm neiztika bez kopīgas dziesmu dziedāšanas, drīz vien dzima ideja par sava kora dibināšanu, lai ar dziedāšanu nodarbotos ne tikai konventa dzīvokļos, bet arī ārpus tiem. 1924. gada rudenī iniciatoru grupa, kurā ietilpa vairāku korporāciju locekļi (ar korporācijas "Lettonia" pārstāvi Kārli Mālmani priekšgalā), gatavojās organizēt vīru kori un par diriģentu aicināt tolaik populāro Teodoru Reiteru.² 1925. gada 3. februārī korporācijas "Lettonia" konventa dzīvoklī tika sasaukta kora dibināšanas sapulce, kurā piedalās 11 pārstāvji no gandrīz visām tolaik pastāvošajām korporācijām. Prezidiju konvents ne tikai deva korim savu vārdu – Prezidiju konventa vīru koris –, bet arī apņēmas to atbalstīt materiāli.⁶ Mēģinājumi tika uzsākti 1925. gada sākumā, taču T. Reiteris, būdams ļoti aizņemts Latvijas Nacionālajā operā, lūdza tos vadīt toreiz mazpazīstamajam operas kormeistaram palīgam un Reitera kora kormeistaram Teodoram Kalniņam. Viņš uzsāka regulārus mēģinājumus, strādāja ar kori rūpīgi un pacietīgi. Un, kad pienāca pirmā uzstāšanās, radās jautājums par to, kurš būs kora īstais diriģents. T. Reiteris, redzot, ka T. Kalniņam ar kori izveidojušās ļoti labas attiecības, no diriģenta pienākumiem atteicās, un vairs nebija šaubu par to, kurš ieņems kora vadītāja vietu.² 1925. gadā 14. decembrī notiekošajās korporācijas "Tālavija" 25 gadu jubilejas svinībās Rīgas latviešu biedrības namā notika pirmā publiskā Prezidiju konventa vīru kora uzstāšanās, savukārt pirmais kora patstāvīgais koncerts norisinājās 1926. gada 26. martā, un tas saņēma cildinošas atsauksmes tālaika Latvijas presē – piemēram, laikrakstā "Latvijas Kareivis" izteiktas uzslavas gan par kora intelīgento sastāvu un daļajām dziedātāju balsīm, gan par diriģenta Teodora Kalniņa augsto meistarību.⁸ Šajā semestrī Prezidiju konvents apstiprināja arī Prezidiju konventa vīru kora noteikumus. Pateicoties kora un tā diriģenta Teodora Kalniņa lieliskajai saskaņai un viņa pūlēm veidojot kori par stabilu vienību, drīz vien kritiķi to atzina par vienu no pašiem izcilākajiem latviešu vīru koriem. Koris auga un turpināja attīstīties. Mēģinājumi notika divas reizes nedēļā, un tas no koristiem prasīja laiku un disciplinētību, tālab dažkārt darba apstākļi vai saspringtās studijas korim *atņēma* vienu otru labu dziedātāju. Taču kodols tika saglabāts, un katru semestri kora dalībnieku rindas papildinājās ar jauniem dalībniekiem. Tomēr notika visai stingra balsu pārbaude, un pēc atlases par derīgiem reizēm tika atzīti tikai daži no visiem dziedātgribošajiem studentu korporāciju dalībniekiem jeb buršiem. Lielākā daļa no koristiem bija aktīvi tikai dažus gadus, tomēr bija arī tādi, kas kori dziedājuši kopš tā dibināšanas. Kora dalībnieku skaits bija aptuveni 70–80 vīru, bet kādā gadskārtējā koncertā piedalījās pat 93 koristi. Kora mēģinājumi ilgu gadus norisinājās operas kora mājā, kas atradās kanāla malā, blakus Latvijas Nacionālās operas ēkai; kādu laiku tie notika arī Studentu virtuves telpās Vērmanes dārza paviljonā, bet kopš 1937. gada – Rīgas Latviešu biedrības namā. Pirmās padomju okupācijas gadā mēģinājumu telpas atradās kādā pamatskolā Tērbatas ielā, savukārt vācu okupācijas varas laikā – kādreizējā korporācijas "Lettonia" konventa dzīvoklī.²

Uzplaukums, pārmaiņu laiks un darbības pārtraukšana

Kori vadīja ievēlētā valde, kas kārtoja visas saimnieciskās un administratīvās lietas, tajā skaitā nodarbojās ar koncertu un ceļojumu organizēšanu. Bez regulāras koncertēšanas kora kolektīvam bija arī bagātīga saviesīgā dzīve. Tika rīkotas balles Armijas virsnieku klubā (Valdemāra ielā 5), notika alus vakari un eglītes vakari, kuros parasti piedalījās ne tikai koristi un viņu piederīgie, bet arī ielūgtie Prezidiju konventa un visu korporāciju seniori, studentu padomes priekšsēdis, komponisti un citu koru pārstāvji. Visdraudzīgākās attiecības bija ar Studenšu prezidiju konventa kori, Prezidiju konventa simfonisko orķestri un kori "Dziesmuvara".² Šajā laikā izveidojās arī vairākas kora tradīcijas. Piemēram, tika apbalvoti tie koristi, kas kori aktīvi nodziedājuši 20 semestrus – viņi saņēma alus kausus ar īpašiem iegravējumiem un Prezidiju konventa vīru kora zelta nozīmīti. Savukārt katram, kas bija nodziedājis divus semestrus, tika pasniegta sudraba nozīmīte. Balvas saņēma arī čaklākie mēģinājumu apmeklētāji. Cita tradīcija bija kora Ziemassvētku eglītes vakaros nolasīt speciāli sagatavotus rakstus, kuros humoristiskā veidā bija apskatīti kora dzīves jautrākie brīži un bieži vien draudzīgi *uz zoba pavilkti* arī paši koristi. Regulāri notika gadskārtējie koncerti Latvijas Universitātes aulā; koris bieži dziedāja arī dažādos atceres sarīkojumos, piemēram, Edvarta Virzas piemiņas koncertā, profesora Jāzepa Vītola skaņdarbu vakarā, Viļa Plūdoņa kapu atklāšanā, Aviācijas ballē un citur. Koris piedalījās visos Vispārējos latviešu Dziesmu svētkos sākot no 1926. gada, kā arī vairākos novadu dziesmu svētkos. Daļa kora sastāva piedalījās arī atsevišķos Latvijas Nacionālās operas iestudējumos. Tika apmeklētas arī ārzemes – korim bija iespēja uzstāties Igaunijā, Lietuvā, Vācijā, Zviedrijā un Norvēģijā. 1933. gadā Prezidiju konventa vīru koris izveidoja Latvijas Universitātei piesaistīto koru apvienību un uzmēmas tās prezidēšanu. Apvienībā ietilpa četri kori, un tika rīkots to kopīgs koncerts, kuru apmeklēja arī toreizējais Latvijas valsts prezidents Alberts Kviesis. 1939. gada septembra beigās Kopenhāgenā bija paredzēti vispasaules studentu vīru koru dziesmu svētki ar koru konkursu. Dalību tajos pieteica arī Prezidiju konventa vīru koris un, izmantojot šo gadījumu, noorganizēja koncertus arī Berlīnē un Lībekā. Bija sagatavota gan turnejas programma ar vairākām dāņu un skandināvu dziesmām kopējam koncertam Kopenhāgenā, gan pasūtītas ceļojuma biļetes, taču, kad 1. septembrī Eiropā sākās karadarbība, turneja tika atcelta. Tomēr, neskatoties uz saspringto politisko situāciju, 1940. gada vasarā koris nolēma doties uz Tallinu un Tērbatu, lai ar koncertu uzstātos igauņu organizētās Baltijas nedēļas ietvaros. Šī iecere realizējās tikai daļēji. Neilgi pēc Tallinā notikušā koncerta tika saņemta ziņa, ka krievu karaspēks šķērsojis Igaunijas un Latvijas robežu, tāpēc korim jāpārtrauc turneja un nekavējoties jāatgriežas Rīgā. Kad koris 17. jūnija pēcpusdienā sasniedza Latvijas galvaspilsētu, stacijas laukumā tā dalībnieki ieraudzīja krievu armijas tankus un milzīgu cilvēku pūli. Iestājoties pirmajai padomju okupācijai 1940. gadā, jaunā vara likvidēja Prezidiju konventu un studentu korporācijas, līdz ar to koris vairs nevarēja eksistēt. Tomēr kora vadītājs Teodors Kalniņš nespēja un negribēja pilnībā zaudēt šo stabilo kora sastāvu, tāpēc 1940. gada rudenī oficiāli tika nodibināts jauns koris ar jaunu valdi un jaunu nosaukumu – Teodora Kalniņa vīru koris. Neskatoties uz šīm nepieciešamajām izmaiņām, kora sastāvs palika iepriekšējais. Lai arī saprotams, ka pēc varas maiņas no daudziem repertuārā agrāk iekļautajiem latviešu komponistu skaņdarbiem nācās atteikties, koris veiksmīgi izvairījās no padomju dziesmu apgūšanas un uzstājās ar latviešu tautasdziesmu programmu, kā arī atskaņoja tās nedaudzās oriģināldziesmas, kuras nebija aizliegtas. 1940. gadā pirmoreiz izpalika kora gadskārtējais koncerts.² Vācu okupācijas laikā koris jau bija atsācis normālu darbību. Lai gan Prezidiju konvents neatjaunojās, un nācās turpināt darboties ar nosaukumu "Teodora Kalniņa koris", visi vecā sastāva dalībnieki joprojām jutās kā Prezidiju konventa vīru kora dziedātāji, un tajā valdīja tāds pats buršu gars, kāds bija jūtams neatkarīgās Latvijas laikā. Tāpēc ir pieņemts, ka šie Teodora

Kalniņa kora pastāvēšanas gadi pieskaitāmi Prezidiju konventa vīru kora gaitām. Šajā darbības periodā koris bieži dziedāja Rīgas radiofonā, baznīcās, dažādos svinīgos aktos, kā arī samērā aktīvi koncertēja provincē. 1942. gadā pēc pārtraukuma atkal tika noorganizēts arī gadskārtējais koncerts. Teodora Kalniņa koris šādi darbojās apmēram trīs gadus, līdz 1944. gadā, karadarbības un tai sekojošās otrās padomju okupācijas rezultātā, tā pastāvēšana tika pārtraukta. Pēdējais kora koncerts notika 1944. gada 13. maijā Jaunpilī.⁶ Pēc kora likvidēšanas daļa dziedātāju pievienojās leģionāru saimei, citi palika Latvijā, bet citi nonāca trimdā. Teodors Kalniņš nokļuva Vācijā, taču tur viņu pārsteidza padomju armija, tāpēc nācās doties atpakaļ uz Rīgu. Viņš atsāka kormeistara darbu, darbojoties Rīgas radiofonā un paliekot tur līdz pat savai nāvei 1962. gada 17. oktobrī.²

Atmiņas un cerības trimdas gados

Savas darbības pirmajā posmā – no 1925. līdz 1944. gadam – Prezidiju konventa vīru koris iestudēja 224 latviešu un 27 cittautu komponistu dziesmas. Kora sniegumu atzinīgi novērtēja ne tikai mūzikas kritiķi un klausītāji, bet arī latviešu komponisti, kuri labprāt nodeva korim savus jaunākos skaņdarbus. Nu jau bijušajiem kora dalībniekiem atmiņas par skaisto, dziesmām bagāto laiku joprojām bija spilgtas, un spēcīga bija arī trimdā nokļuvušo koristu vēlme pēc atkalredzēšanās. Tāpēc, lai arī oficiāli neatjaunots, tas kora sastāvs, ko izdevās sapulcināt no trimdā dzīvojošajiem dziedātājiem, vēl dažas reizes tomēr rada iespēju sanākt kopā un koncertēt. Pirmā trimdas sanāksme notika 1946. gada rudenī Eslingenā, Vācijā. Tajā piedalījās pāris desmitu bijušo koristu. Tāpat trimdas gaitu Vācijas posmā Eslingenā koristiem kā vienotam sastāvam izdevās piedalīties arī latviešu dziesmu svētkos, kur bija pieteikti 24 vīri, no kuriem daži gan nevarēja ierasties. Taču tālākā emigrācija atkal pārtrauca kora darbību līdz 1958. gada jūlijam, kad Latviešu Dziesmu svētku laikā Ņujorkā kopā sanāc 39 dziedātāji – gan vecie koristi, gan daži jaunie, kas vēlējās korim pievienoties.² Vēlākajos gados vēl reizi pa reizei gaisā virmoja ideja par kora atjaunošanu trimdā, taču tā diemžēl palika tikai kā skaista iecere.

Atdzimšanas laiks

80. gadu nogalē, sākoties latviešu tautas Trešajai atmodai, radās labvēlīgi apstākļi studentu korporāciju darbības atjaunošanai Latvijā. Sadarbojoties Latvijas un trimdas buršiem, pirmās korporācijas savu darbību atsāka jau 1989. gadā. Savukārt 1990. gadā tika atjaunots arī Prezidiju Konvents.⁹ Ņemot vērā to, ka atjaunotajās korporācijās uzņemto studentu rindās bija arī prāvs skaits dziedātģribētāju, doma par Prezidiju konventa vīru kora atjaunošanu šķita gluži dabiska. Mēģinājums to darīt notika 1992. gada 11. novembrī, kad Latvijas Universitātes Mazajā aulā noturēja sapulci un ievēlēja kora valdi. Par tā māksliniecisko vadītāju tika uzaicināts diriģents prof. Edgars Račevskis – agrākā kora vadītāja Teodora Kalniņa kādreizējais skolnieks un palīgs Latvijas Radiofona korī.⁷ Lai arī koris pat paspēj piedalīties Baltijas studentu dziesmu svētkos "Gaudeamus" un XXI Vispārējos latviešu Dziesmu svētkos, šī atjaunošanās ir īslaicīga, un līdz tā īstenajai atdzimšanai jāgaida vēl vairākus gadus. Visbeidzot tas pilnvērtīgi izdodas 1999. gadā, kad ar Prezidiju konventa vīru kori sāka strādāt Edgars Linde, kurš iepriekš bijis sieviešu kora "Daugaviete" diriģents. Tika uzsākti regulāri mēģinājumi (divas reizes nedēļā) korporācijas "Tālavija" konventa

dzīvoklī (Lāčplēša ielā 28), un jau pirmajos atjaunotās darbības gados koris piedalās trijos nozīmīgos pasākumos – "Tālavijas" 100 gadu svinībām veltītājā koncertā, Prezidiju konventa vīru kora 75. jubilejas koncertā, kā arī dzied Rīgas 800. gadu svinību ietvaros. Šajā laikā kā otrs diriģents korim pievienojas arī Andris Veismanis.³ 2005. gadā kora vadības grožus savās rokās pārņēma diriģents Arnis Pauris un kormeistars Ivo Kempels. Šis gads bija arī kora 80. jubilejas gads, un par godu šim notikumam koncertzālē "Ave Sol" tika sarīkots svētku koncerts. Turpmākajos gados koris turpina aktīvi koncertēt, tādējādi atgūstot savu agrāko statusu Latvijas vīru koru vidū. Starp pēdējo gadu nozīmīgākajiem notikumiem ir pieminama dalība Prezidentu konventa 90. jubilejas koncertā "Ak, vecā buršu greznība" 2010. gadā, kā arī paša kora 85. gada jubilejas koncerts 2011. gadā. Kā īpašs dokuments, kurā fiksēts kora muzikālais sniegums, ir 2008. gadā mūzikas izdevniecībā "Upe" kļajā nākušais buršu dziesmu albums "Mums dzīves rats tā griežas" – skaņu ieraksts, kam piešķirama pat kultūrvēsturiska nozīme.⁴ Iekļaujot savā repertuārā latviešu komponistu skaņdarbus latviešu valodā, studentu dziesmu pārlikumus korim un buršu dziesmas, Prezidiju Konventa vīru koris vēl aizvien ir uzticīgs savai misijai – veicināt nacionāli patriotisko vērtību izpratni caur latviešu kora mūziku.⁵

Prezidiju konventa vīru kora CV

1924

Studentu korporāciju locekļi uzsāk Prezidiju konventa vīru kora organizēšanu **1925**

Dibina Prezidiju konventa vīru kori **1926**

Pirmais patstāvīgais koncerts Rīgas Amatnieku biedrības ēkā

Pirmā dalība VI latvju vispārējos Dziesmu svētkos **1933**

Izveido LU piederīgo koru apvienību, un Prezidiju konventa vīru koris uzņemas tās prezidēšanu **1940**

No pamatsastāva dibina Teodora Kalniņa vīru kori **1944**

Darbība Latvijā tiek pārtraukta **1946**

Pirmā bijušo dalībnieku sanāksme trimdā Eslingenā (Vācija) **1958**

Trimdā mītošie kora dalībnieki apvienojas koncertam Latviešu Dziesmu svētkos Ņujorkā (ASV) **1992**

Pieņem lēmumu par darbības atjaunošanu Latvijā **1993**

Īslaicīga darbības atsākšana **1995**

Pirmā dalība XIII Baltijas valstu studentu dziesmu un deju svētkos Gaudeamus Viļņā (Lietuva) **1999**

Pastāvīga kora darbības atsākšana **2008**

Izdod buršu dziesmu albumu Mums dzīves rats tā griežas